

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
УДК 339.9+351.82:620.9
**ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ**

Ігор Грабинський, Тарас Кричковський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел.: 032-239-47-81,
e-mail: ihor.hrabynskyi@lnu.edu.ua; krychkovski1@gmail.com*

Досліджено політично-економічні проблеми енергетичної незалежності України. Проаналізовано вплив енергетичної залежності на політичну сферу, що було і залишається головною перешкодою для здійснення Україною самостійної незалежної політики. Проаналізовано також негативний вплив енергетичної залежності на розвиток економіки. Зокрема, детальніше розглянуто високу енергоемність ВВП та монополізацію українських енергетичних ринків. У таких умовах важливим завданням для України стає здобуття енергетичної незалежності, яку можна досягти шляхом диверсифікації поставок енергоресурсів та збільшення частки відновлюючих джерел енергії.

Ключові слова: енергетична незалежність; диверсифікація енергопостачання; альтернативна енергетика; політика; економіка.

Вступ. Історичне минуле та географічне положення України сприяло формуванню залежності її економіки від імпортованих з Росії енергоносіїв. Це створило багато перешкод для самостійного політичного та економічного розвитку нашої держави після проголошення незалежності. Зокрема, в політичній сфері це впливало на прийняття рішень щодо напрямку розвитку міжнародної політики. Прикладом цього можуть бути газові війни, коли Росія намагалася впливати на політичні рішення України шляхом підвищення цін на енергоресурси та зменшення поставок. Однак існує чимало внутрішніх проблем, які впливають на економіку, і на політику. Передусім, це дуже висока енергоемність українського ВВП, що майже утричі більша за середньоєвропейський показник [2, с. 115]. Ще однією проблемою є монополізація енергетичних ринків України, через що існує низька якість послуг, високі ціни, корупція та складність для населення самостійно впроваджувати енергозберігаючі технології. В таких умовах Україна змушена шукати шляхи до енергетичної незалежності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням енергетичної незалежності України займається багато вчених. Важливою думкою у багатьох працях дослідників які замаються проблемами енергетичної незалежності, є неможливість проведення самостійної державної політики за умови майже повної залежності від поставок енергоресурсів з однієї країни. Зокрема, впливом політики на енергетичну незалежність займаються такі вчені, як О. Ю. Кондратенко, А. А. Соболев, Я. С. Михайловська, О. О. Корчева,

О. В. Левчук та інші. Багато уваги також приділяють негативному впливу енергетичної незалежності на економіку країни, особливо уважно досліджують велику енергоємність ВВП та шляхи її зменшення. Питаннями впливу на економіку енергетичної незалежності займаються такі вчені, як І. Г. Бабець, О. Мерхо, Т. Салашенко, О. О. Охріменко, У. В. Бігун. В умовах енергетичної залежності важливого значення набуває диверсифікація енергопостачання і це питання досліджують такі вчені, як В. М. Олексюк, Ю. В. Дзядикевич, Г. В. Артамонова, І. К. Чукаєва, В. Е. Лір, В. А. Рамазанов та інші.

Політичні проблеми енергетичної незалежності України. Національна безпека країни містить у собі багато складових елементів. Це може бути безпека економіки та політики, інформаційна безпека, енергетична та екологічна, військова та технологічна.

Зокрема, у Законі України «Про основи національної безпеки України» подано таке визначення національної безпеки: «національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, ринку фінансових послуг та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам» [12, с. 351].

Однак, як слушно зауважує О. І. Косілова, у сучасних умовах провідну роль у забезпеченні національної безпеки держави відіграють політична, військова та економічна безпеки [15, с. 72].

Однією з найважливіших складових перелічених вище складових національної безпеки є, безперечно, енергетична безпека. Що особливо актуально за умов, коли Україна перебуває у стані військового конфлікту з Росією, проте змушена купувати енергоресурси в країні-агресора.

Наприклад, 46 % природного газу 2014 року Україні довелося придбати у Росії, значну частину урану для атомних станцій імпортують з Росії.

Україна володіє достатніми запасами уранових руд для економіки, однак існує проблема їхньої переробки в ядерне паливо: чимало підприємств знаходиться в Росії. Отож існує необхідність у побудові власних підприємств з переробки та видобутку урану. Імпорт урану становить 85 % від його споживання, що є критичним для економіки, адже 20 % енергії виробляють на атомних станціях, які працюють на ядерному паливі. Імпорт урану в середньому становить 2 800 т щорічно при власному виробництві лише 750 т на рік [19, с. 149].

Цікавою є також ситуація з імпортом вугілля, яке Україна змушена імпортувати не тільки з Російської Федерації, а й з окупованих територій Донецької та Луганської областей, на території яких знаходиться близько 65 % вугільних шахт України [5].

Самопроголошені адміністрації «ДНР» і «ЛНР» контролюють близько третини Донецької та Луганської областей. На цій відносно невеликій території

видобували майже половина всього українського вугілля, у тім числі майже 100 % антрациту. Наприкінці 2014 р. українська влада підтвердила, що купуватиме вугілля з шахт, які перебувають на тимчасово окупованих територіях [3].

Деякі українські вчені вважають, що нинішня влада Російської Федерації на чолі з президентом В. В. Путіним стала на шлях жорсткої централізації енергетичного сектору та перетворення його в ефективний інструмент зовнішньої політики [21, с. 32]. Слід також додати, що в «Енергетичній стратегії Росії до 2030 року» йдеться про те, що «метою енергетичної політики Росії є максимально ефективно використання природних енергетичних ресурсів і потенціалу енергетичного сектору для стійкого зростання економіки, підвищення якості життя населення країни і сприяння зміцненню її зовнішньоекономічних позицій» [10].

На прикладі «Енергетичної стратегії» ми можемо бачити, що Росія розглядає експорт енергоресурсів як спосіб досягнення своїх економічних та політичних цілей. Тому Україна, яка на 80 % залежна від імпорту енергоресурсів з Росії, не може реалізовувати свою самостійну політику, яка зачіпатиме інтереси Росії. Адже коливання цін на енергоресурси, відмова постачати енергоресурси в нашу державу робить національну економіку та політику залежною від дій основного постачальника стратегічної сировини.

Можемо спостерігати, як продаж енергетичних ресурсів Росією в Україну став інструментом тиску на прийняття Україною зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних рішень. І, напевно, найкращим прикладом цього може бути не лише нинішній українсько-російський конфлікт, а й «газові війни» 2005–2006, 2008–2009 та 2013–2014 років.

Конфлікти між Україною і Росією почалися ще 2005 року, після «Помаранчевої революції», коли стало зрозуміло, що новий політичний вибір України не відповідає інтересам російської влади. Тоді російська сторона зажадала піднести ціни для України до середньоєвропейського рівня, що і спровокувало конфлікт, де енергетичний фактор був ефективним інструментом впливу на зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні рішення української влади.

Ще одним прикладом може бути газова війна 2013–2014 років, коли Україна, виявивши своє прагнення до асоціації з Європейським Союзом, зустрілася зі значними перешкодами з боку Росії. Збільшення ціни на газ, труднощі з постачанням були інструментами впливу, через які російська сторона намагалася впливати на зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні дії України.

Геополітичні та економічні наслідки цих «війн» мали досить суперечливий характер. Держави Балтії вступили до Європейського Союзу та НАТО, створивши в такий спосіб бар'єр на шляху поширення впливу Росії у цьому регіоні. Молдова та Білорусь вимушені були віддати під контроль російського «Газпрому» свої газотранспортні системи, однак лише Білорусь залишилася в орбіті російського політичного впливу [21, с. 33].

Доволі неоднозначно (для Росії) можна оцінити і російсько-українське протистояння в газовій сфері 2006–2009 рр. Найбільшим успіхом російської сторони вважають підписання довгострокового контракту в січні 2009 року, який у подальшому спричинив в Україні стабільно високі ціни на газ. Однак тактична перемога мала і зворотній бік. Високі ціни на газ спонукали українське керівництво на чолі з В. Ф. Януковичем до активізації діяльності у напрямку євроінтеграції [21, с. 33]. Не дивно, що російська сторона могла так легко вплинути на рішення української влади відмовитися від підписання угоди про асоціацію з ЄС, адже, на той час залежність від поставок російських енергоресурсів становила понад 90 %.

На графіку про джерела постачання газу в Україну можемо спостерігати, що Україна намагається знизити енергозалежність від Росії шляхом диверсифікації поставок природного газу, зменшення споживання газу та збільшення власного видобутку.

Варто відзначити позитивну тенденцію у зниженні енергетичної залежності України від Росії. Напевно найбільшим досягненням в енергетичній сфері останніх років є те, що Україна знизила частку поставок газу з Росії з 84 % 2008 року до 46 % 2014 року.

Україна і надалі працюватиме над тим, щоб залежність від поставок енергоресурсів з Росії зменшувалась. Зважаючи на міжнародну практику, необхідно диверсифікувати поставки так, щоб обсяг одного контракту не перевищував 30 % загального імпорту. Тільки за таких умов економіці не загрожуватимуть геополітичні конфлікти [19, с. 148].

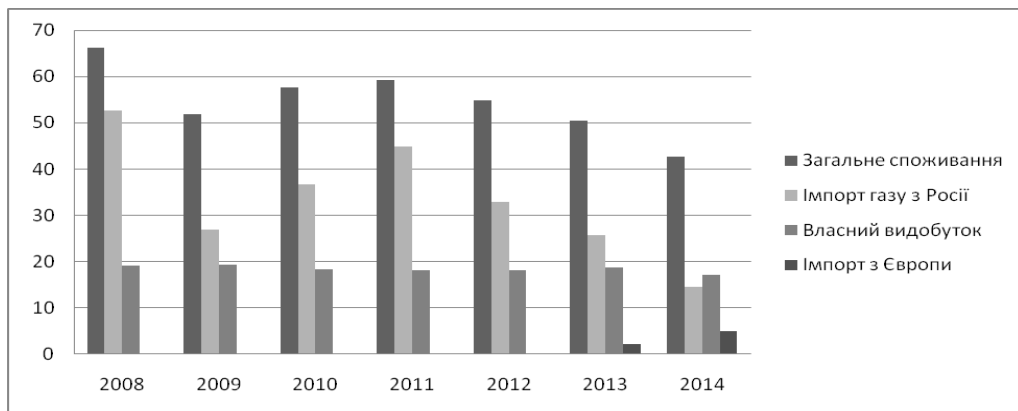

Рис. 1. Джерела постачання газу в Україну 2008–2014 рр. (Джерело: <http://naftogaz-europe.com>) [14]

Отож у проєкті нової «Енергетичної стратегії України на період до 2035 року» йдеться про те, що ключовим завданням Стратегії також є формування системи забезпечення енергетичної безпеки країни та гарантування стабільного енергозабезпечення національної економіки та суспільних потреб у режимах як звичайного, так і особливого стану [11, с. 1].

Головними цілями цієї стратегії є:

Зниження енергоємності ВВП до 2035 року 0,17 кг н.е. на 1 дол. США ВВП України (ПКС). Зараз цей показник становить 0,39 (2010), що у 2,5 рази більше від середньосвітового рівня.

1. Збільшення частки відновлювальної енергетики у структурі споживання до 20 %. Сьогодні частка відновлювальних джерел становить лише 2 %

2. Досягнення до 2020 року рівня залежності від постачання енергоресурсів з однієї країни (компанії) не більше 30 % від загального обсягу імпорту. Зараз ця частка значно вища (наприклад, 46 % природного газу імпортується з Росії).

3. Забезпечення гарантованої відповідності генеруючих потужностей обсягам та режимам споживання електроенергії в об'єднаній енергетичній системі України, зокрема в частині наявності регулюючих потужностей.

4. Забезпечення до 2025 року технічної інтеграції ринків електроенергії та газу України та ЄС (наявність мереж транскордонної передачі) на рівні не менше 15 % відносно обсягу внутрішнього ринку України.

5. Формування до 2035 року системи гарантованого енергозабезпечення потреб національної економіки та суспільства в особливий період на рівні 90 днів споживання [11, с. 8].

Економічні проблеми енергетичної залежності України. Складовими економічної безпеки держави є: інвестиційна, інноваційна, фінансова, енергетична, зовнішньоторговельна, демографічна тощо. Оскільки рушійна сила прогресу – енергоресурси, то енергобезпеці відведено вагомe місце у системі економічної безпеки [17].

Оскільки енергетична безпека є складовою економічної, то доцільно розглянути перешкоди в економічній сфері, з якими наша країна зіштовхується на шляху до досягнення енергетичної безпеки.

Зазначимо, що в проекті «Енергетична стратегія України на період до 2035 року» в третьому розділі – «Цілі та завдання стратегії» – першим пунктом у переліку основних цільових параметрів на період до 2035 року передбачено «зниження до 2035 року енергоємності валового внутрішнього продукту до рівня 0,17 кг н. е. на 1 дол. США ВВП України (ПКС) та наближення за цим показником до країн зі схожими кліматичними, географічними та економічними параметрами [11, с. 8].

Тобто зниження енергоємності ВВП є стратегічно важливим завданням для збільшення енергетичної безпеки. Наша країна – одна з найенергоємніших у світі: рівень енергоємності ВВП відповідає рівню розвинених країн світу (США, Канада, Чеська Республіка, Польща) середини 1970-х років [2, с. 113].

На діаграмі порівняно енергоємності ВВП України та європейських країн. Можемо бачити, що український показник енергоємності є більшим майже втричі, що свідчить про низьку ефективність використання енергоресурсів. Зараз цей показник для України становить 0,32 кг н. е. на 1 дол. США (2015), водночас середній показник для ЄС становить близько 0,13.

Дані в діаграмі наведено за 2015 рік і пораховано як кінцеве споживання енергоресурсів економікою до ВВП за паритетом купівельної спроможності.

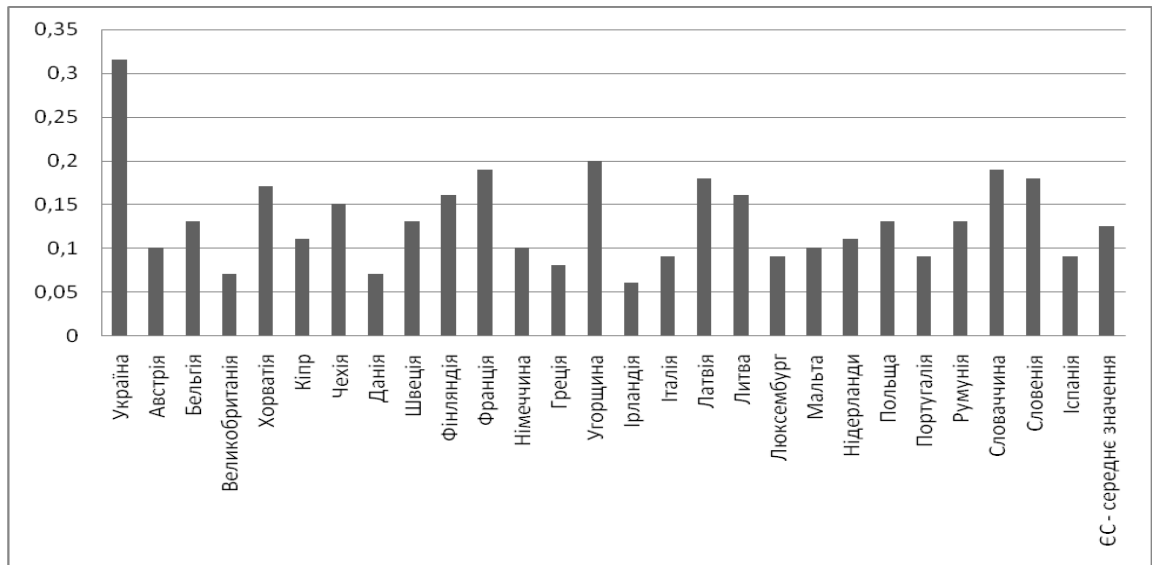

Рис. 2. Енергоємність ВВП Європейських країн 2015 р. (Джерело: власні розрахунки на основі даних energyatlas.iea.org [22] і yearbook.enerdata.net [23])

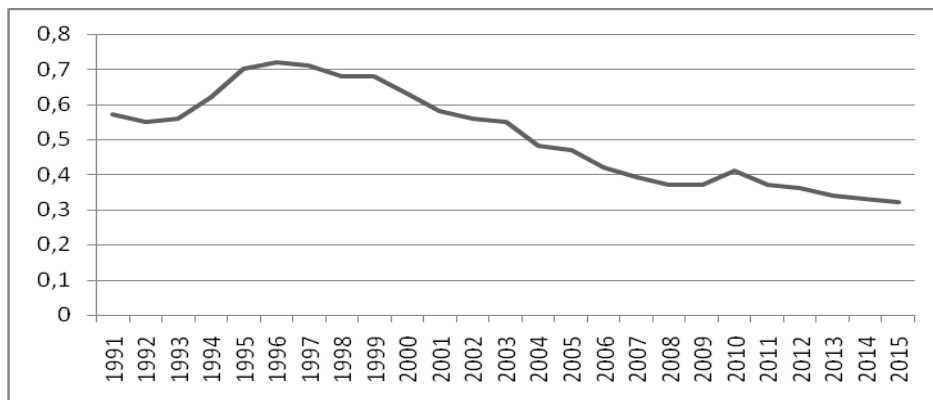

Рис. 3. Енергоємність ВВП України (Джерело: energyatlas.iea.org [22])

Стратегія передбачає скорочення енергоємності ВВП приблизно вдвічі за 19 років. Можемо спостерігати, що після початку військового конфлікту на Сході України та прийняття нової енергетичної стратегії України реалізація задуманих планів просувається повільними кроками, проте є хороші перспективи для досягнення такого рівня. Енергоємність ВВП із 2013 року до 2015 р. знизилася на 0,2 кг н. е. на 1 дол. США. Тобто для досягнення зазначеного у стратегії рівня 0,17 кг н. е. на 1 дол. США нам знадобиться близько 20 років. Проте зазначимо, що навіть тоді Україна не досягне теперішнього середньоєвропейського рівня, який становить 0,13 кг н. е. на 1 дол. США ВВП (ПКС).

Цей проект справедливо критикує багато українських і зарубіжних науковців. Наприклад, Г. Г. Гелетуха, Т. А. Железна, А. К. Праховнік у своїй аналітичній записці пишуть, що проект Енергетичної стратегії передбачає зростання валового кінцевого енергоспоживання України на 12,6 % 2035 р., порівняно з 2013 р., що суперечить загальній тенденції Європейського Союзу, спрямованій на скорочення споживання енергії та підвищення енергоефективності. Хоча в документі зазначено конкретні цілі з підвищення ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів, видається, що їх недостатньо для підтримання обсягу споживання енергоресурсів хоча б на поточному рівні. Справедливості заради зазначимо, що у «Національному плані дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 року» також прогнозують збільшення відновлюваних джерел енергії на 15,5 % 2020 р., порівняно з 2014 р. відповідно до базового сценарію, та на 9 % відповідно до енергоефективного сценарію [6, с. 28].

Іншою важливою економічною проблемою, яка перешкоджає Україні досягти енергетичної незалежності, є відсутність розвинутого та сформованого ринку енергоресурсів. Детальніше це можна розглянути на прикладі ринку електроенергії, який відзначається високим ступенем монополізації.

На відміну від України, функціонування ринків енергоресурсів у країнах ЄС базується на принципах конкуренції, вільному та прозорому ціноутворенні, диверсифікації постачань. Це допомагає мінімізувати ряд ринкових та політичних ризиків [17, с. 9].

Сьогодні в Україні існує модель пулу, або, як її ще називають, модель єдиного покупця. Вперше цю модель застосували в Англії, проте згодом її перейняло багато інших країн, серед яких і Україна.

Модель ринку електроенергії, яка функціонує в Україні, – це модель єдиного покупця. Принцип її діяльності полягає в тому, що конкуренція виникає між окремими незалежними виробниками електроенергії, які продають її єдиному посереднику (монополісту) – закупівельному агентству. Останній, своєю чергою, продає її далі – постачальникам, які реалізують електроенергію споживачам на власній ліцензійній території. Єдиним конкурентним сегментом ринку електроенергії сьогодні є тепла генерація, яка працює за ціновими заявками за принципом «на добу вперед» [8].

На практиці ця модель виявилася недосконалою. Перелічимо її головні недоліки:

1. Обленерго як монополіст постачання який не має стимулу покращувати якість та ефективність своїх послуг.
2. Відсутність конкуренції серед виробників електричної енергії не стимулює до зменшення витрат. Немає потреби знижувати ціну.
3. Замкнене коло: неплатежі за електроенергію призводять до зупинки інвестицій у модернізацію та реконструкцію як станцій, так і мереж.
4. Промисловість субсидує населення, що уповільнює розвиток економіки.
5. Ручний режим визначення ціни на електроенергію, що сприяє корупції [16].

Актуальним питанням серед українських політиків та науковців є розробка нового закону, який регулюватиме відносини на ринку електроенергії ефективніше. Новий закон має відповідати вимогам «Третього енергетичного пакету ЄС», головною метою якого є демонополізація та дерегуляція енергетичних ринків. Проект такого закону вже розроблено. Цей закон визначатиме правові, економічні та організаційні засади функціонування ринку електричної енергії та регулює відносини, пов'язані з виробництвом, передачею, розподілом, купівлею-продажем, постачанням електричної енергії для забезпечення надійного та безпечного постачання електричної енергії споживачам з урахуванням інтересів споживачів, мінімізації витрат на послуги постачання електричної енергії та мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище [23].

Однак цей закон також має багато недоліків. Зокрема, В. Буток, А. Зінченко, А. Лізунова вважають, що ключовою проблемою законопроекту є «... сама базова модель електроенергетичного ринку, викладена в документі. Попри всю декларовану новизну, така модель залишилася незмінною, порівняно з існуючою, хоча б дещо прикрашеною «європейською» термінологією» [3].

Енергетична диверсифікація. Як уже зазначено, Україна має багато проблем на шляху до досягнення енергетичної незалежності. Серед найбільших викликів для нашої країни є висока залежність від імпорту енергоресурсів з Росії, відсутність необхідної нормативно-правової бази, висока енергоємність ВВП та нерегульовані енергетичні ринки України. В таких умовах важливим напрямом у розвитку енергетики в Україні повинна бути енергетична диверсифікація.

Окрім того, положення про диверсифікацію містяться серед основних завдань та цілей «Енергетичної стратегії України на період до 2035 року». Зокрема, в стратегії передбачені такі положення:

- оптимізація структури енергетичного балансу держави, виходячи з вимог енергетичної безпеки та забезпечення частки відновлюваної енергетики на рівні 20 %;

- досягнення до 2020 року рівня залежності від постачання енергоресурсів з однієї країни (компанії) не більше 30 % від загального обсягу імпорту (для ядерного палива цільові значення встановлюють окремо) [22, с. 8].

Наголосимо, що положення про зменшення рівня залежності від постачання енергоресурсів з однієї країни (компанії) є дуже важливим для України, яка імпортує 46 % природного газу, 85 % урану для АЕС та 53 % вугілля з Росії станом на 2015 рік.

Як уже зазначено вище, необхідно диверсифікувати поставки так, щоб обсяг одного контракту не перевищував 30 %, загального імпорту. Тільки за таких умов економіці не загрожують геополітичні конфлікти [4, с. 148].

У такій ситуації цікавим для України може бути досвід ЄС, який імпортує скраплений газ зі США. Наприклад, 2015 року частка такого газу у загальній структурі становила 13 %, 2014 р. – 10 % [25, с.10].

США та Канада уже тривалий час ведуть переговори з Україною щодо поставок скрапленого газу, однак поки що Україна не має технічних можливостей для його імпорту. Для імпорту скрапленого газу необхідно збудувати спеціальний термінал.

Вартість будівництва терміналу для прийому скрапленого газу може сягати близько 3 млрд дол. США. Про наміри такого будівництва в Україні вже заявлено НАК «Нафтогаз України» [1, с. 64].

Наукові дослідження підтверджують ефективність доставки в Україну природного газу у великих обсягах у зрідженому стані за умови створення мережі морських газотранспортних систем, складовою частиною яких мають стати новозбудовані газові термінали, заводи зі зрідження і регазифікації газу, океанські танкери-газовози [9, с. 8].

Потенційними постачальниками скрапленого газу до України визначено країни Північної та Західної Африки (Єгипет, Алжир, Нігерія), Перської затоки (Катар), Каспійського регіону (Азербайджан, Туркменістан). Закупівля скрапленого газу також може відбуватися на спотовому ринку. У вересні 2012 р. українські ЗМІ повідомили про згоду Туреччини пропускати щомісяця до восьми танкерів зі скрапленим газом через Босфор до Чорного моря. Цього буде достатньо для повного завантаження потужностей терміналу. Проте виявилось, що ця проблема може дійсно виникнути під час виконання проекту. В лютому 2013 р. Посол України в Туреччині С. Корсунський заявив, що «Туреччина не блокувала транзит скрапленого газу для України, а лише висловлювала побоювання, що танкери з ним можуть становити потенційну небезпеку для судноплавства». Переговори про можливість проходу танкерів зі скрапленим природним газом через протоку Босфор не припинялися [20, с. 42].

Іншою важливою метою, яку зазначено у проекті Енергетичної стратегії України, є оптимізація структури енергетичного балансу держави, виходячи з вимог енергетичної безпеки та забезпечення частки відновлюваної енергетики на рівні 20 %. Цей пункт важливий не лише з точки зору «Європейської стратегії 20–20–20», до якої Україні приєдналася, а й з точки зору досягнення Україною енергетичної незалежності.

Стратегія передбачає щодо енергетики та екології такі цілі:

1. Зменшення викидів парникових газів щонайменше на 20 %, порівняно з рівнем 1990 року.
2. Збільшення частки відновлювальної енергетики до 20 %.
3. Збільшення енергоефективності на 20 % [24].

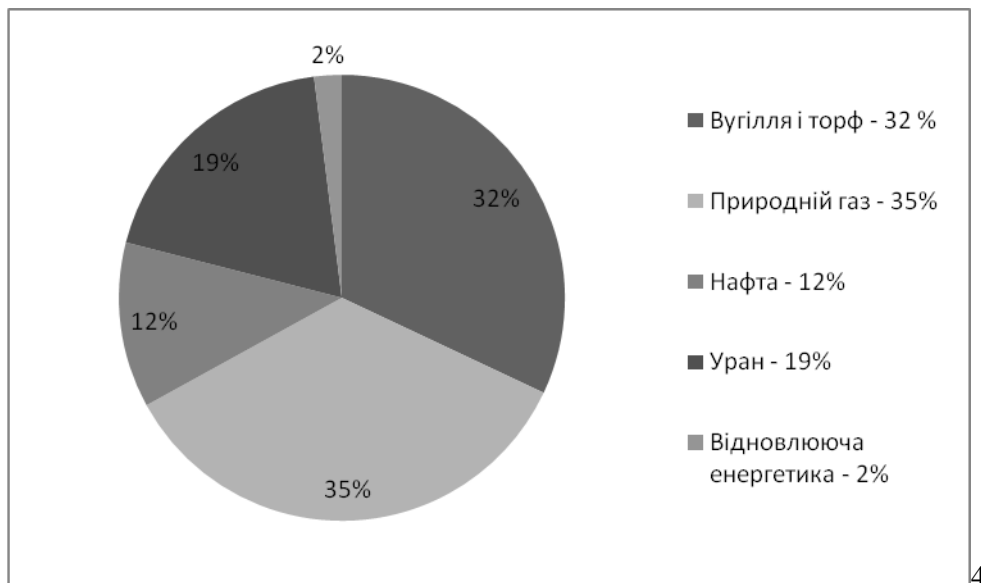

Рис. 4. Споживання енергії в Україні 2013 р. (Джерело: <http://www.ukrstat.gov.ua> [7])

Сьогодні у структурі споживання енергоресурсів енергія з відновлювальних джерел займає лише 2 %. Отож важливо розглядати збільшення частки відновлювальних джерел енергії як спосіб досягнення енергетичної незалежності нашої країни. Частка аналогічного показника у європейських країнах значно вища. Наприклад у сусідній Польщі частка відновлювальної енергетики становить 12 %, у Словаччині та Угорщині близько 10 %, а в таких країнах, як Норвегія і Швеція, відновлювальна енергетика забезпечує більше 50 % потреб в енергоресурсах – 67 % і 52 %, відповідно.

Як вважає О. П. Скорук, в Україні є всі передумови й значні можливості, щоб не відставати від світового руху у використанні джерел відновлювальної енергетики. Природно-ресурсний потенціал нашої країни, який є важливим чинником розміщення продуктивних сил, характеризується сприятливими умовами для розвитку біоенергетики. Геополітичне розташування України, її високий земельно-ресурсний потенціал зумовлюють провідну роль земельного фонду як одного з найважливіших ресурсів, що є первинним чинником виробництва і своєрідним фундаментом економічного зростання [18, с. 41].

Україна може пишатися розвиненою галуззю сільського господарства, отож має значні можливості для розвитку біоенергетики. Потенційним джерелом енергії можуть бути відходи сільського господарства, лісництва, тваринництва. Дуже хороші перспективи розвитку має сонячна енергетика, яку підтримує держава за допомогою системи так званих «зелених тарифів». Енергія вітру – ще одне джерело для розвитку альтернативної енергетики, доволі перспективної в південних та західних областях.

Висновки. На основі проаналізованого матеріалу можна зробити висновок, що на політичну та економічну незалежність України також негативно впливає енергетична складова. Імпортуючи близько 80 % енергоресурсів з Російської Федерації, Україна постійно відчуває з її боку політичний та економічний тиск. Найкраще простежуємо на прикладі «газових війн», де енергетичний чинник виявився ефективним інструментом впливу на зовнішньополітичні та зовнішньоекономічні рішення української влади. Після анексії Росією Криму та з початком військового протистояння на сході держави 2014 року Україна стала приділяти питанням диверсифікації енергопостачання більшого значення. Також розроблено проект нової «Енергетичної стратегії України», головними цілями якої є зниження енергоємності ВВП до середньосвітового рівня, істотне збільшення частки відновлювальної енергетики у структурі споживання, зниження до безпечного рівня залежності від постачання енергоресурсів з однієї країни чи компанії. Іншою важливою метою є оптимізація структури енергетичного балансу держави, виходячи з вимог енергетичної безпеки та забезпечення частки відновлюваної енергетики на рівні 20 %. Цей пункт важливий не лише з точки зору Європейської стратегії 20–20–20, до якої Україна приєдналася, а й з точки зору досягнення Україною енергетичної незалежності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Артаманова Г. В.* Обґрунтування засад та пріоритетів національної енергетичної стратегії України / Г. В. Артаманова // Економічний простір. – 2015. – № 93. – С. 59–72.
2. *Бараннік В. О.* Енергоємність ВВП держави: історичні паралелі та уроки для України / В. О. Бараннік // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 1(34). – С. 113–119.
3. *Бобро Д. Г.* Вугільна промисловість в умовах гібридної війни. Аналітична записка / Д. Г. Бобро // Національна безпека. Відділ енергетичної та техногенної безпеки. – 2015. – № 24. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1890/>.
4. *Буток В.* Закон про ринок електроенергії: монополісти відкорковують шампанське / В. Буток, А. Зінченко, А. Лізунова // Економічна правда [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/01/12/576008/>.
5. Вугільна промисловість України – електронні дані [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Вугільна_промисловість_України
6. *Гелетуха Г. Г.* Аналіз енергетичних стратегій країн ЄС та світу і ролі в них відновлювальних джерел енергії / Г. Г. Гелетуха, Т. А. Железна, А. К. Праховнік // Аналітична записка БАУ. – 2015. – № 13. – С. 28. – Режим доступу : <http://uabio.org/activity/uabio-analytics>.
7. Дані. Споживання енергії в Україні 2013 [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – 2009. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html.
8. *Дергачова В. В.* Формування конкурентного енергетичного ринку України на умовах сталого розвитку [Текст] / В. В. Дергачова, К. О. Кузнецова // Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О. Ф. ; м. Суми, 6–8 травня 2014 р. / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2014. – Т. 1. – С. 16–18.
9. *Дзядкевич Ю. В.* Перспективні проекти диверсифікації енергоносіїв / Ю. В. Дзядкевич // Економіка та інноваційний розвиток національного господарства. – 2014. – № 54. – С. 5–10.
10. Енергетична стратегія Росії на період до 2030 року України [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – 2009. – Режим доступу : <http://minenergo.gov.ru/node/1026>.
11. Енергетична стратегія України на період до 2035 року [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – 2005. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>.

12. Закон. Про основи національної безпеки України : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – Ст. 351.
13. Закон. Проект Закону про ринок електричної енергії України [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – 2016. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58829.
14. Імпорт природного газу в Україну у 2008–2014 рр. [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – 2009. – Режим доступу : <http://naftogaz-europe.com/article/ua/NaturalGasSuppliestoUkraine>.
15. Косілова О. І. Політична безпека в системі національної безпеки України / О. І. Косілова // Правова інформатика. – 2011. – № 1(29). – С. 72–78.
16. Нова модель ринку електроенергії [Електронний ресурс] – Електронні дані. – 2015. – Режим доступу : <http://energyreform.ua/crisis.org/electricity>.
17. Охріменко О. О. Економічна безпека України крізь призму енергетичної стратегії / О. О. Охріменко, У. В. Бігун // Економічний вісник НТУУ КПІ. – 2015. – № 12.
18. Скорук О. П. Перспективи розвитку відновлювальної енергетики в Україні / О. П. Скорук // Економіка Агро промислового комплексу. – 2013. – № 5. – С. 40–41.
19. Тимченко І. П. Ретроспективний аналіз енергозабезпечення економіки України в умовах соціально-економічної кризи / І. П. Тимченко // Економіка та держава. – 2015. – № 2. – С. 146–151
20. Чукаєва І. К. Можливості та ризики реалізації варіантів диверсифікації імпорту природного газу в Україну / І. К. Чукаєва, В. Е. Лір, В. А. Рамазанов // Економіка і прогнозування. – 2014. – № 2. – С. 36–48.
21. Щербина В. П. Геоенергетичні аспекти українсько-російського конфлікту / В. П. Щербина, І. В. Щербина // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 3(32). – С. 31–36.
22. Data. IEA Energy Atlas [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – 2015. – Режим доступу : <http://energyatlas.iea.org/?subject=-297203538>.
23. Data. Global Energy Statistical Yearbook 2016 [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – 2015. – Режим доступу : <https://yearbook.enerdata.net/energy-intensity-GDP-by-region.html>.
24. Eurostat Statistics explained, Europe 2020 indicators – climate change and energy, 2014, [Electronic resource]. – 2014. – Available from : http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Europe_2020_indicators_climate_change_and_energy.
25. Quarterly Report Energy on European Gas Markets Market Observatory for Energy DG Energy. – 2015. – Volume 8. (issue 3). – P. 35. – https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/quarterly_report_on_european_gas_markets_q3_2015.pdf.

*Стаття надійшла до редколегії 01.09.2016
Прийнята до друку 15.10.2016*

POLITICAL AND ECONOMIC PROBLEMS OF UKRAINE'S ENERGY INDEPENDENCE

Ihor Hrabynskiy, Taras Krychkovskiy

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel.: 032-239-47-81,
e-mail: ihor.hrabynskiy@lnu.edu.ua; krychkovski1@gmail.com*

The political and economic problems of Ukraine's energy independence are analyzed in the article. The influence of energy dependence in the political sphere is analyzed as well. This influence still remains a major obstacle to the implementation of Ukraine's independent policy. The negative impact of energy dependence on economic development is also analyzed. Moreover, the high energy intensity of GDP and monopolization of Ukrainian energy market are observed in more details. In such circumstances, an important task for Ukraine is gaining energy independence which can be achieved through the diversification of energy supply and increasing the share of renewable energy.

Key words: energy independence; diversification of energy supply; alternative energy; policy; economy.